

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN HENRI DE BERINGHEN [PARIJS]
23 DECEMBER 1677
7066

Antwoord op een verloren gegane brief van Beringhen, welke waarschijnlijk het antwoord was op Huygens' brief van 12 oktober 1677 (Worp 6, nr. 7063, p. 393).

Samenvatting: Huygens wenst Beringhen alvast een gelukkig nieuwjaar. Hij bespreekt de gelukkige omstandigheden van het huis Oranje en zet zijn ideeën over de verhoudingen tussen staten in het algemeen uiteen. Verder bericht hij over de toestand van het kanaal en zijn eigen gezondheid. Hij stuurt Beringhen een gedicht.

Bijlage: 'Epithalamium' (Huygens 1677; gedicht).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 843-845: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 7066, pp. 394-395: onvolledig (<Il est juste ... voyci déjà trop.>), rest samengevat.

Namen: Elisabeth I; Hugo Grotius; Hendrik IV (koning van Frankrijk) Michel le Tellier; Willem III.

Plaatsen: Engeland; Frankrijk; Orange.

Titels: *Or laisse, Créateur, en paix ton serviteur; Nunc dimittis servum tuum, Domine; De jure belli ac pacis* (Grotius 1625).

Glossarium: chanter (zingen).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur de Beringhen.

À La Haye, ce 23e Décembre 1677.

Il est juste, Monsieur, que je commence par le bout de l'année qui expire dans peu de jours. Je prie Dieu de vous faire veoir la prochaine aussi pleine de contentement que ceste passée, de laquelle il me semble que vous avez tout sujet de vous tenir satisfait. La part que vous prenez au succès de nostre nouvelle alliance d'outre mer, est une forte marque de l'affection qui vous dure pour ceste maison, qui sçavez ce qu'en a valu le tronc, et ce qu'en valent les branches. Pour moy, je me représente par degrez en quel souci nous estions, quand il ne restoit plus de Prince d'Orange à cest Estat, quelle estoit la joye quand Dieu nous en donna un unique, combien nous avons tremblé avant que de veoir cest unique passé par ce destroit funeste à Père et Mère, de la petite vérole, combien depuis nous avons souhaité de le veoir en estat de perpétuer sa race; et voyci le bon Dieu qui nous escoutte jusqu'à présent. Le dernier voeu me reste de quelque nombre d'héritiers masles. Non pas que je soye en estat, ni en attente de les veoir, j'en auroy honte; s'il en peut naistre un seul de mon vivant, je chanteray: 'Or laisse, Créateur, en paix ton serviteur.' La version est hérétique; si vous l'aymez mieux en Latin, il y a: '*Nunc dimittis servum tuum, Domine.*'

Ce que vous prenez la peine de gloser sur la texte de Grotius me donneroit grand envie de vous entretenir une couple d'heures, mais de bouche. Dans la conjoncture où nous vivons, je n'ayme pas à laisser voler par les chemins des petits papiers, concernant de grandes affaires. | 844 | D'une seule mienne maxime faut-il que je vous informe. C'est que je ne connois point d'amitié d'Estat à Estat, et tiens pour vaine toute autre considération que celle de l'intérêt, par où donc s'en va en fumée, tout ce que je voy avancer de reconnoissances, mesconnoissances, grâces et ingrâces entre voisins. À peine est ce quelque chose entre frères ou parens. Au ¹fond, personne ne se haste d'obliger un autre, que par reflexion sur soy-mesme. Rapportez à cela, Monsieur, tout ce que de grands Royaumes ont fait pour ce petit Estat, vous comprendrez

1. <fonds>.

bien ce que je veut dire. Vostre Henry le Grand, et sa voysine, la pucelle Angloise, sçavoyent bien ce qu'ils faisoient en nous secourrant, de mesme que nous avons agi pour eux au besoin. Mais en voyci déjà trop.

J'applaudis extrêmement à cette illustre promotion de Monsieur le Tellier, une vénération très-particulière, m'estant tousjours demeurée pour son excellent mérite, depuis que j'ay eu l'honneur de le converser, pour n'avoir rien trouvé à la Cour qui luy fust comparable à mon avis.

Après dix interruptions qui me sont arrivées sur cette lettre, que vous voyez bien marcher à jambes rompues, je ne puis encor vous dire rien de nostre canal. Vous nous avez tant retenu en campagne un officier qui est seul capable de nous en rendre le plus de compte, qu'à peine est-il bien arrivé, ²et pourra arriver qu'il sera obligé de repartir de nouveau, de la manière que vous vous y prenez, confondant doresnavant les moiz de May et de Décembre, en dépit de tous les Almanacqs.

Ces jours passez unne assez légère atteinte, de ce que vous appelez goutte en France, m'a tenu lié | 845 | par un pied. J'en eus le premier essay en Angleterre il y a six ans. Si je puis me promettre encor un semblable intervalle, je n'auray plus guère sujet de m'en plaindre. Le bon est, que je ne sens guère de douleur, que quand je prétend m'appuyer dessus. Le dormir toutefois s'en trouve parfois interrompu, et j'ay trouvé l'invention d'employer ce parfois à quelque chose qui me détourne par la teste, ce que je souffre au pied. Le petit papier que va cy-joint en est un eschantillon. Il y est beaucoup parlé à la France, pourquoy j'ose vous l'envoyer. Il se trouve icy assez d'ignorans, qui en veulent faire quelque cas. Je l'expose soubs vostre faveur, Monsieur, à la censure de vos sçavans, pourveu que veuillez prendre la peine de les informer de l'aage de l'auteur, qui est sans reserve et sans autre limite que celuy de sa vie vostre etc.

Toutes nos familles, Monsieur, vous rendent les graces qu'ils doivent de ce que vous daignez, vous souvenir d'elles, et souhaitent une longue prospérité à toutes les vostres.

Vertaling

Aan de heer Beringhen.

Den Haag, 23 december 1677.

Het is correct, mijnheer, dat ik begin bij het einde van het jaar, dat over enkele dagen voorbij zal zijn. Ik bid God dat hij u het komende met evenveel tevredenheid zal laten aanschouwen als het voorbije, waarover u naar het mij schijnt alle reden heeft tevreden te zijn. De rol die u speelt in onze nieuwe overzeese ³alliantie, geeft een sterke getuigenis van de toewijding die bij u steeds bestaat voor dit ⁴Huis, u die weet wat de stam waard is geweest, en wat de takken waard zijn. Wat mij betreft, het dringt geleidelijk tot mij door wat voor zorgen wij zouden hebben wanneer er in deze staat geen prins van Oranje meer zou zijn; welk een vreugde er was toen God ons er een gaf; hoezeer hebben wij getrild van angst totdat wij zagen dat deze enkele ontkwam aan het gevaar dat voor vader en moeder dodelijk was, dat van de pokken; hoezeer wij sindsdien hebben gewenst dat hij zijn geslacht in stand zou kunnen houden, en zie hier de goede God, die ons tot nu toe heeft verhoord. Blijft mij de laatste wens van enkele mannelijke nakomelingen. Niet dat ik in staat zou zijn, noch dat ik er op wacht ze te zien, ik zou mij ervoor schamen; [maar] wanneer er slechts één zal worden geboren tijdens mijn leven, zal ik zingen: 'Geef nu, o Schepper, uw dienaar zijn rust.' Dat is de ketterse versie, wanneer u het liever in het Latijn heeft, luidt het: '*Nunc dimittis servum tuum, Domine*' (Heer, ontsla nu uw knecht).

Dat u de moeite neemt de ⁵tekst van Grotius te annoteren, brengt bij mij een sterk verlangen teweeg mij daarover met u eens enkele uren te onderhouden, maar wel mondeling. In de situatie waarin wij ons nu bevinden, houd ik er niet van allerlei kleine papiertjes, die betrekking hebben op belangrijke zaken, over de

2. = <il>?

3. Heeft betrekking op het huwelijk tussen Willem III en de Engelse prinses Maria Stuart, een dochter van de toekomstige koning Jacobus II, dat op 14 september 1677 was gesloten.

4. Het Huis van Oranje.

5. Hugo Grotius, *De jure belli ac pacis*. (Parijs 1625).

straten te laten vliegen. Over slechts één stelling van mij is het nodig dat ik u daarover vertel. Het gaat erom dat ik geen vriendschap tussen staten ken, en elke andere afweging voor ijdel houd dan die van het [eigen] belang, waardoor dus alles in rook opgaat wat ik heen en weer zie gaan aan erkentelijkheid en miskennis, dankbaarheid en ondankbaarheid, tussen burens. Het is maar nauwelijks anders zo tussen broers of ouders. Uiteindelijk is het zo dat niemand staat te popelen een ander te verplichten, behalve wanneer het eigen belang in het geding is. Ga maar eens na, mijnheer, wat die grote koninkrijken allemaal hebben gedaan voor deze kleine staat, en u zult heel goed begrijpen wat ik wil zeggen. Uw Hendrik de Grote, en zijn verwante, de Engelse ⁶maagd wisten heel goed wat ze deden, toen ze ons te hulp kwamen, net zoals wij uit noodzaak voor hen in actie zijn gekomen. Maar dit is al te veel hierover.

Ik juich over de bijzondere promotie van de heer [François-Michel le] Tellier, omdat mij altijd een bijzondere bewondering is bijgebleven vanwege zijn voortreffelijke verdiensten, sinds ik de eer had me met hem te onderhouden, aangezien er naar mijn oordeel niemand kan worden gevonden aan het hof die de vergelijking met hem kan doorstaan.

Na een onderbreking of tien tijdens het werk aan deze brief, die u wel ziet lopen op gebroken benen, kan ik u nog steeds niets zeggen over ons ⁷kanaal. Uw mensen hebben op het platteland zó lang de enige beampte, die in staat is ons daarover verslag uit te brengen, tegengehouden dat het, nauwelijks nadat hij is aangekomen, zal kunnen gebeuren dat hij weer zal moeten vertrekken, als gevolg van uw opstelling, door vervolgens mei en december door elkaar te halen, ondanks alle almanakken.

Deze afgelopen dagen heeft een lichte aanval in een voet van wat u in Frankrijk jicht noemt, mij in zijn greep. De eerste keer dat ik ermee te maken had was zes jaar geleden, in Engeland. Wanneer ik mijzelf weer een dergelijke tijdsspanne in het vooruitzicht kan stellen [tot de volgende aanval], zal ik nog maar amper reden hebben me erover te beklagen. Het goede is dat ik nauwelijks pijn voel, behalve wanneer ik erop wil steunen. In ieder geval onderbreekt het af en toe het slapen, en ik heb de vinding gedaan die onderbreking aan te wenden voor iets waarmee ik wat ik lijd aan mijn voet, afleid via mijn hoofd. Het bijgevoegde velletje is daarvan een ⁸voorbeeld. Er wordt daarover veel gepraat in Frankrijk, reden waarom ik het u durf toesturen. Er zijn hier nogal wat mensen die niet op de hoogte zijn, die er een of andere zaak van willen maken. Onder uw gunst, mijnheer, onderwerp ik het aan het oordeel van de Franse kenners, mits u de moeite wilt nemen deze op de hoogte te brengen van de leeftijd van de auteur, die zonder reserve en zonder enige andere beperking dan die van zijn levensduur, is, uw enzovoorts.

Al onze gezinnen, mijnheer, brengen u de verschuldigde dank voor het feit dat u zich hen hebt willen herinneren, en wensen de uwen een langdurige voorspoed toe.

6. Elisabeth I, koningin van Engeland.

7. Het betreft een kanaal in de buurt van Genève, waarin Huygens sinds 1635 een aandeel van 3% had, en kennelijk Beringhen ook. Zie Hofman 1983, p. 215.

8. 'Epithalamium Guilielmi Arausii et Mariæ Eboracensis Regiorum Principium,' 10 november 1677 (Gedichten 8, p. 168).